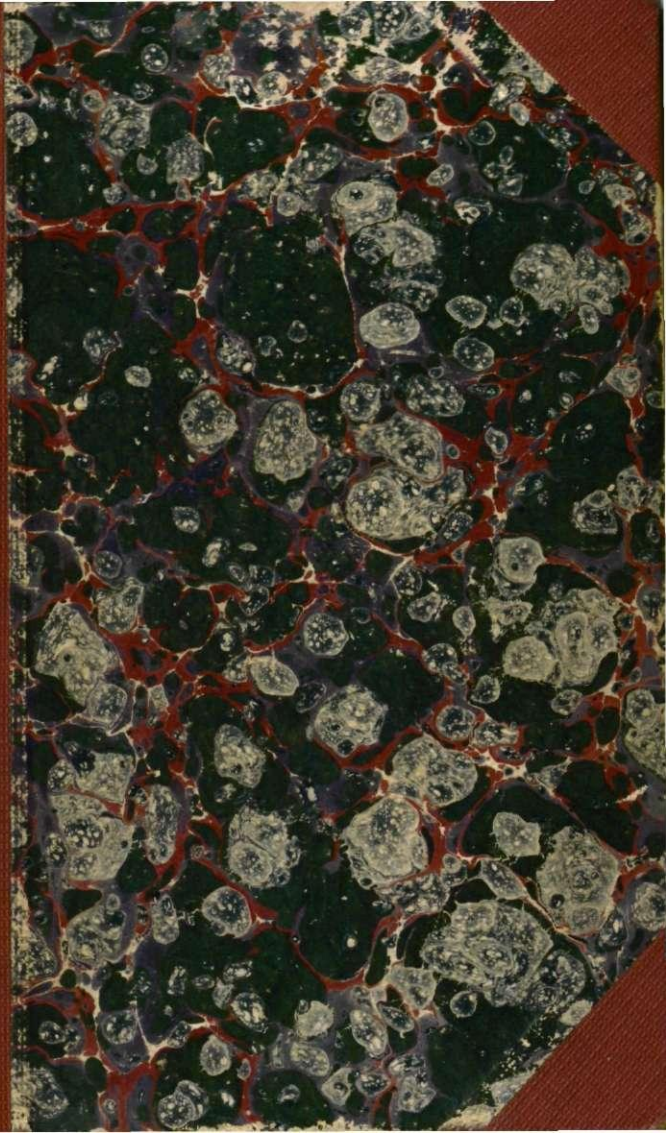
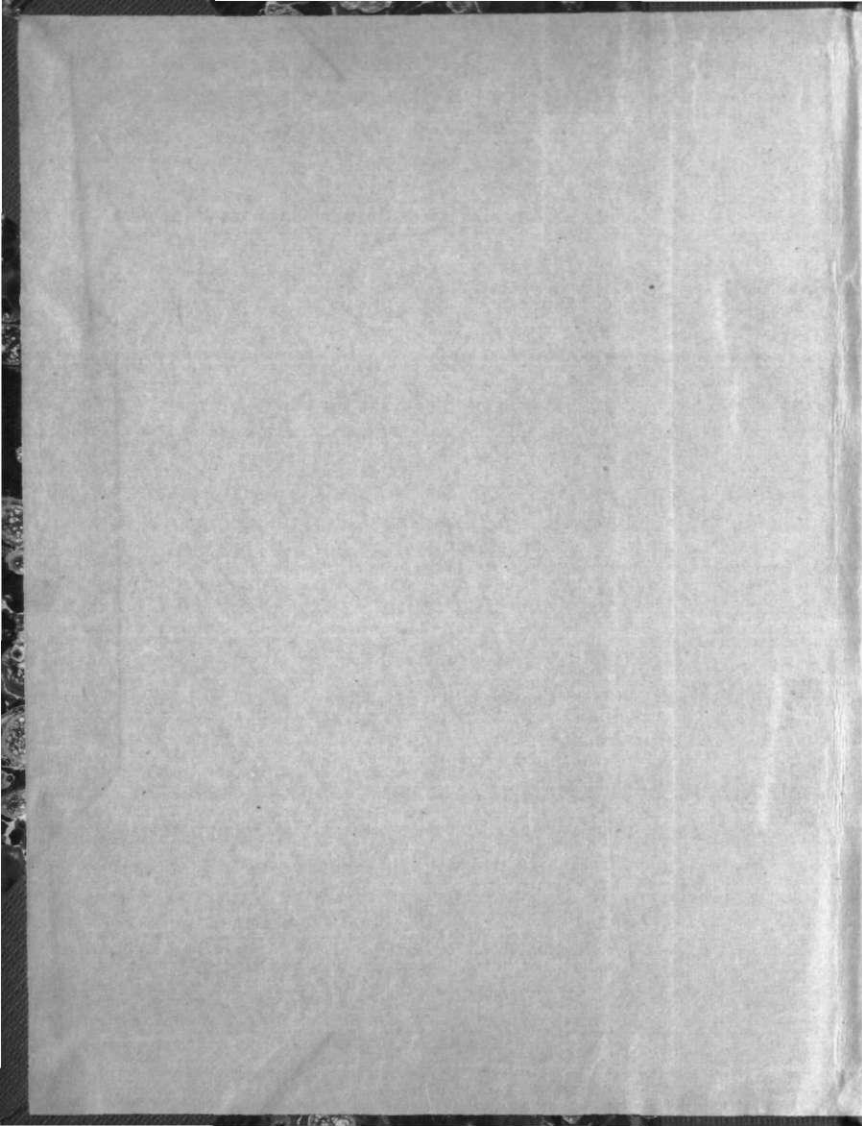

II
B25960
L

N 149
671

69

Slovenske
glediščine igre.

Na svetlo dal

Dr. Janez Bleiweis.

Tretji vezek:

„Strup.“

S t r u p.

Vesela igra

v enem djanji.

Prosto poslovenila

Luíza Pesjak-ova.

Čisti donesek odločen je „slovenski Matici.“

V LJUBLJANI.

Natisnil Jožef Blaznik.

1865.

Osebe :

Bogdan-ova, bogata vdova.

Ljudmila, njena hči.

Božidar Strah, praktikant in pesnik.

Barbka, hišna pri Bogdan-ovi.

Micika, perica.

Pismonos.

Ciprijan, uradnijski strežaj.

Več glasov.

Igrališče v mestu. Odpert paviljon, pogled na vrt.

Založila Luíza Pesjak-ova.

Prvi prizor.

Ljudmila (sedi na mehki klopi ter v odprti knjigi otožno bere:)

Zvezdice mile zlatijo nebó,
Bledilo ob zoru bo zvezde zlató;
Prekrasna je roža in lepo cveti,
Al slana le pade, že cvet se suši.
Tud' sreča umira ko zvezdici svit,
Minljivosti sreče ne moreš branit';
Kot roža tud' sreča prehitro bleđi,
In srce brez konca po njej hrepeni.
Le žalost obstane, in britke solzé
Te spremljajo zvesto do zadnjega dné.

(Umolkne za malo časa, potem zdihovaje govori):

Tako se glasi zadnja pesmica Božidarova, zložilo jo je srce njegovo, gotovo v žalostnem predčutji najine nesreče. O, gola resnica je, kar pravi. Roža je pomenljiva slika človeške sreče, komej razcveti, vene ji mlado cvetje.

„Tudi moja roža je zvenila,
Tudi zvezda moja ugasnila!“

(Kratek oddih, potem)

Drugi prizor.

Ljudmila. Bogdan-ova (pride s klobukom in z mantilo).

Bogdan-ova (v paviljon stopivši:) Ljudmila! A, tukaj je; in kako se mi zdi zopet zamaknjena v romantične sanje. Bog se vsmili prenapetih glav današnjih dni! (Stopi k njej) Ljudmila!

Ljudmila (naglo vstane, ihté in jokaje objame mater.) O mati, draga mati, Božidara ne morem pustiti. — In kako morete vender to želeti, vi, ki ste mu bili mili in blagovoljni?

Bogdan-ova. Ni drugači, srček moj! Spoštovala sem gospoda Božidara, dokler se je le pečal z računi moje grajščine in ne s srcem edine moje hčere. Gospod Božidar ni se vrednega skazal zaupanja, katero sem ko mati stavila vanj, torej mu je moja hiša zaprta za vselej.

Ljudmila (zdihovaje.) In jaz ga vender ljubim ko lastno življenje.

Bogdan-ova. Tiho bodi z nespametno besedo, le sanjarija je, v „romanih“ domá.

Ljudmila. Mati, ali vi niste nikdar ljubili?

Bogdan-ova. Ljubiti, ljubiti! Šamljasto to besedo imaš vedno na jeziku. Gospod Boži-

dar ti je glavico zmotil s poetičnim svojim bledenjem, in zdaj se ti zdi, da ga ljubiš. To ni možitvev za te, saj ni visocega stanú, bogat ni, le praktikant je, in veš, ljubica moja, to nima nobenega jedra, kajti človek ne živi ob rožini vonjavi in ob lunini svitlobi.

Ljudmila. Gorjé! da nisem zamolčala te ljubezni, kako srečna sem bila, dokler sem skrivala sladko to srčno skrivnost.

Bogdan-ova. Že davno sem zapazila to skrivnost, ker pa ni ne konca, ne kraja zaljubljene te igrače, zaročila se bodeš še ta teden, toda s tem, ktereга sem ti jaz na tihem že davno izvolila.

Ljudmila (presilno.) In tega ne bom nikdar ljubila, nikdar!

Bogdan-ova (smehljaje.) Ljubezen se bo že našla, srček moj! saj je mnogokrat najšrečnejši tisti zakon, v katerem se ljubezen rodi po poroki.

Ljudmila. Rajše bom nuna, rajše umerjem v tihi samoti, kakor da bi se poročila brez ljubezni.

Bogdan-ova. Že zopet vneta ko živi ogenj! Ljudmila, bodi vender pametna, in mirno prevdari dobrovoljne materine besede. (Jo poljubi na čelo.) Gospa Strel-ova nas bo jutri zapustila, ker se podá na Dolensko v toplice, enkrat jo hočem obiskati in vrnivši se nadjam,

da me boš srčno objela ko pokorna hčerka. (Gredé, sama za-se) Čem bolj skeleča je zdaj bolečina, tem slajše bode njeno veselje. Za trdno hočem zvedeti, ali jo Božidar resnično ljub; i zanašati se ni na pesnika, in srce mlade deklice je ko Eolova harpa, majhen pik, in hitro zadoni zdaj veselo, zdaj žalostno. (Skrivej smehljaje Ljudmilo pogleda in odide.)

Tretji prizor.

Ljudmila (sama.)

Tedaj ločitev! ločitev! to bodi osoda najinih src! — Ne, ne, nikdar se to ne bode zgodilo, moj Božidar, le tvoja ljubezen mi je svet, brez ljubezni ne morem živeti.

(Junaško).

Če tudi vihár divjá, ljubezen se ne boji; če šumeči valovi tudi strahú in groze razsajajo, — zvesto srce se jim bo upiralo, prava ljubezen pa premaga vse, prava ljubezen je močnejša kakor smrt!

(Sanjaje).

In kaj mi je življenje brez ljubezni?
Dan brez solnca, noč brez zvezd, roža brez

vonjave. Vzemite Sokolu perotnico, in neustrašljivi njegov vzlet je hrom, ponosen in vesel se več ne more vzdigniti pod sive oblake, brez svobode, brez čistega zraka bo obešal žlahni ptič glavico, in medlelo bode bistro mu okó. In kar je sokolu prostost, nebó — to ljubezen srcu. Bogat je berač, če le sme poslušati glas svojega srca, al jaz sem revnejša od najniže sužnice. O Božidar! odreči se ti ne morem, bodiva saj ena duša, eno srce — nerazločljiva bodi najina ljubezen! — Tebi odpovedati se? — raje umreti.

Četrty prizer.

Barbka (hitro pride.) **Ljudmila.**

Barbka (naglo.) Gospica, mila gospica!

Ljudmila. Kaj bi rada?

Barbka. Gospod Božidar ravno v veža stopá.

Ljudmila (živa in vesela.) Božidar?

Barbka. Tako je; ubogi gospod Božidar! Kaj mi je zdaj početi? Gospá so mi žugali, da me denejo iz službe, če gospoda Božidara še enkrat pred nje spustim, ali meni se smili prijazni gospod in žal mi je tudi za vas, mila gospica, zató mi ni mogoče vrniti ga, — vrh tega bi mi na obrazu lahko bral debelo laž, če rečem, da vas ni domá.

Ljudmila (naglo.) In tega tudi ne smeš, kajti laž je greh. Nekaj posebnega imam govoriti z Božidarom. (Zlato naročnico potegne z roke in jo dá Barbki.) Vzemi, Barbka, mali ta spomin in skrbi, da naji nikdo ne bode motil. Le pomisli, da je sreča mojega življenja izročena tvojim rokam.

Barbka (vneta.) Sreča vašega življenja? Bog vari, da bi vam kalila srečo! Brez vse skrbi bodite, draga gospica, ustavila se bom na stražo v primeren kraj, in če se bode bližal kak sovražnik, naznanjala vam ga bodem. Sama vem, kaj je nesrečna ljubezen, saj so zvestega mojega Franceta vtaknili v vojaščino. Le srčnost, gospica, zanašajte se na-me, Barbka je varhinja vaše ljubezni! (odide.)

Ljudmila (vesela.) Vidila ga bom, govorila bom še enkrat ž njim! Kako mi srce tolče! — Čemu se bojim? bistri njegov um in goreča, neomejena njegova ljubezen bosta že našla srečen izid iz teh zadreg.

Peti prizor.

Strah. Ljudmila.

Strah (vesel v paviljon stopivši.) Vender mi je dana sladka sreča, da vas vidim in vam na novo

povem, da vse moje misli so vedno pri vas. Kako rad bi bil včeraj že prišel, al mi, ubogi uradniki, nismo gospodarji svoje volje in svojega časa; ravno včeraj je bil poštni dan, in veliko smo imeli odpravljati (poljubovaje ji roko.) Ne bodete zamerili, kaj ne, da ne, draga Ljudmila? Pa zakaj ste danes tako tihi? Nimate prijazne besede za svojega Božidara? Kaj to pomeni?

Ljudmila (si pokrije obraz.) Božidar, moj Božidar!

Strah (skrbljivo.) Za božjo voljo! Ljudmila, kaj vam je, vaša ročica se trese, ljubi vaš glas trepeče, in solze vam kalijo ljubeznjive oči. Ljudmila, kaj vas je užalilo, o povejte mi vse, molčeca vaša žalost me mori.

Ljudmila. Božidar, ločiti se morava!

Strah. Ločiti?!

Ljudmila. Ločiti za vselej! viditi vas več ne smem, govorila z vami nikdar več ne bom.

Strah. To ni mogoče, Ljudmila, to ni mogoče! Precej hočem govoriti z vašo materjo, ž njo, ki mi je bila zmiraj blagovoljna; prosil je bom, klical v njeno milost, s plamečimi črkami popisovaje ji srčno in neločljivo najino ljubezen.

Ljudmila. Vse bode zastonj! Moje matere srce ne pozna ljubezni, kakor slepeca ne vnema čarovna lepota presvetle narave. Razodeli

so mi tudi svojo voljo, da se moram v tednu zaročiti ženinu, kterega so mi sami izbrali. (Sanjarsko.) Božidar, pomenljiva je ta ura, razsodila bo najino življenje. Božidar, odkritosrčno govorite, al je resnična vaša ljubezen, al ni le prazna prikazen?

Strah. Ljudmila, al je mogoče, da dvomite?

Ljudmila (presilna.) Ne, ne, krivica bi bila dvomiti nad vašo ljubeznijo, saj v vsaki vaših pesem se razodeva žlahno vaše srce; in zato zaupam tudi vaši srčnosti. (Junaško.) Pri-pomoček, ki naji more rešiti, je le en sam! —

Strah. Kteri, kteri, Ljudmila, govorite?

Ljudmila (krepko.) Beg! potegniti jo morava, Božidar!

Strah (oplašen.) Pobegniti morava?

Ljudmila. Bodi si, kamor je, povsod mi sije prijazno solnce, če sem le pri vas! Le hitro preč od tukej, zbežati moram njemu, kteremu me hočejo izročiti ko sužnjo, in kterega sovražim iz vsega svojega srcá, če ga tudi še po imenu ne poznam.

Strah (na stran.) Kako me ljubi! Visoko hvalo tebi prenapeti Aleksander Dumas, tebi fantastična Georges Sand in vašim romanom, ktere sem ji brati skrivaj dajal.

Ljudmila. Kaj ste sklenili, Božidar?

Strah. Presrčno rad, ljuba moja Ljudmila, al premisliti je marsikaj.

Ljudmila. Ljubezen, ktera premišlja in prevdarja, ni prava ljubezen. Kaj vas plaši?

Strah. Premislite prvič dobro svoje imé.

Ljudmila. Vaše imé je mojemu varh. Saj bom šla z vami le ko zaročena nevesta.

Strah (oparjen.) Se ve da, al vradniška moja služba.

Ljudmila (žaljena.) Težko vam ne bode, ji odreči se, saj dozday je brez kacega plačila!

Strah (hitro in nejevoljno.) Praktikant sem!

Ljudmila. Ravno zató, mati pravijo, da je to toliko, kolikor nič.

Strah (oparjen.) Do zdaj pač ni velika reč. (Goreč.) Al s časom vtegne vender le biti, kajti v naših časih uradniki hitro „avansiramo“, pomislite, do zdaj služim še le 8 let, še 5, in imel bom gotovih 300 goldinarjev na leto — pa 6 sežnjev drv; — z vsem tem bova menda vender izhajala? — Mar ne? — Zató, Ljudmila, vse, kar hočete, le pobegniti ne; uradnijska moja čast meni to prepoveduje.

Ljudmila. Pa saj niste le praktikant, saj ste tudi pesnik.

Strah. Se ve da.

Ljudmila. Kaj hočete več? Za časnike boste pisali novele in pravljice, za almanahе skladali sladke pesmice, in za gledišče tragedije, ali veselice.

Strah. To je vse res, al kaj mislite, Ljudmila, kaj družega je, pesmice zlagati za veselje, in kaj družega pisati za zaslužek. Prepisovavec je večji del srečnejši ko pesnik, prepisovavcu se plača saj papir, katerega popiše, „poet“ pa za svoje delo večkrat še založnika ne najde.

Ljudmila. To je prazen izgovor. Vidim, da me ne ljubite! — Ako bi imeli le iskrico ljubezni, ktera je nadušila Petrarka, Šiler-ja, al neumrjočega našega Prešerna — gotovo bi z veseljem premagali vse zadržke, — al vi ste „poet“ brez čutja, brez ognja, brez nadušbe!

Strah. Moj Bog! kako me trpinčijo vaše besede, graje take nisem zaslužil. Verjemite me, ljuba prijateljica, da najboljši pesnik večkrat strada. Žalostna resnica je, da največi pevski um peša v revščini, da se ga svet še le po njegovi smrt spominja in biro napravlja za lačne njegove otroke. Da bi tako nesrečo, vam Ljudmila, naklonil, to bi bilo hudodelstvo; vi, ki ste navajeni dobrega življenja, vi ne smete pomanjkanja trpeti.

Ljudmila. Kaj, pomanjkanje? Saj tudi jaz ne bi rok križem držala. Saj veste, da govorim angleški in francoski ko materni jezik, podučevala bi mladenstvo, zraven bi šivala

in vezla za gospôdo in srečna bi bila ko angelj nebeški!

Strah. Tako govori žensko vaše srce, ki vse premalo prevdarja. Al bistri možki um ne potrди puhlih podob ugrete fantazije, če pošteno misli s svojo ljubeznijo.

Ljudmila (ne poslušaje Božidara.) Kako lepo, kako blaženo bi teklo najino življenje, kakor čisti valovi, v čegar zrcalu se bleskeče solnce najine sreče.

Strah (na stran.) Ne prijenja!

Ljudmila (ko popred.) Nič ne bi marali za hrum svetá, le ljubezni bi živela, in ako bi prebivala v puščavi, premenjena bi nama bila kmali v svitli raj!

Strah. Puščava, ljubezen, raj! vse prav lepó, al uradnijska moja čast?

Ljudmila (mrzla.) Božidar, nikdar me niste ljubili!

Strah. Ljudmila, že spet to govorite?

Ljudmila. Niste brali Verterjevega terpljenja? Niste nikoli slišali od Here in Leandra, od Romea in Julie, od Ferdinanda in Luize?

Strah. O, da! vse sem bral, in Ferdinanda sem celo dosti slabo igral v domači veselici.

Ljudmila. Vidite, Božidar, to je ljubezen, prava, junaška ljubezen! Al vi, vi niste družega ko sebičnik. Morda, da me ljubite, al storiti nočete, kar bi razodevalo to čutilo.

Pesnik ste, al vi ne čutite tega, kar izrekajo vaše pesmi. Sveta „poezija“ je za vas le vrstenje sladkih besed.

Strah. Ljudmila, vi se motite nad menoj; vse, vse kar hočete, le pobegniti ne! Vse vam izročujem z veseljem, vzemite mi življenje in srečen in ponosen bodem za vas umerl, — ali vas nesrečne storiti, tega ne morem.

Ljudmila (junaško.) Vaše življenje, Božidar, vaše življenje? Al se mi ne sanja, kar obetate? O Božidar, tudi meni je mogoče življenje dati v dar. Saj življenje brez ljubezni življenje ni: tako življenje je grenkejša smrt, ker v smerti nas objema saj večni mir. (Ga prime za rokó.) Rešila družega ni, Božidar, dopolni naj se to, kar ste rekli, skupej umriva in s smertjo pričajva svojo ljubezen.

Strah (se ustraši, da mu klobuk iz roke pade.) Ljudmila, umreti? ali res? ali res umreti? ali res? res?!

Ljudmila. Saj je vaša volja, sami ste izrekli to besedo. Al zakaj se tresete ko trepetliki peró? Al je to vaša srčnost?

Strah (oparjen.) Jez! se tresem? O! tresem! jez! O jez — se ne — tresem! (Si briše čelo.) Ljudmila, premislite, vi, ki ste mladi, vi, ki smete zaželeli od življenja vse, kar

se vam poljubi; vi, cvetica lepote, vi ne — ne smete iskati prezgodnje smerti.

Ljudmila. Lejte mi junaka! to je možak, eden izmed tistih, ki se imenujejo gospodarje vsega stvarstva! Božidar, skrijte se pred ubogim dekletom, in z rudečico naj vas polije njeno moštvo!

Strah (na stran.) Kaj lepega sem zopet napravil z neumnim svojim izrekom, da sem pripravljen življenje dati za-njo. Nadjam se, da je le prazna muha, katero bode pregnalo mlado jutro jutrešnjega dneva. Na videz se hočem udati prenapeti misli, utolažiti jo moram, da ne bo rekla, da sem boječa šleva.

Ljudmila. Kaj, vi odlašate? -- Bog vas obvari!

Kjer potihne žal človeški,
Kjer nas čaka večni raj,
Kjer ljubezen le kraljuje —
Tam bom tvoja vekomaj!

(Hoče iti.)

Strah. Ljudmila, za Božjo voljo, počakajte! Ne pre naglite se!

Ljudmila (se hitro obrne.) Božidar! al hočeš umreti?

Strah. Da! umreti hočem; tvoja želja mi je zapoved! — — O jez se smrti ne bojim, zame ni bila nikdar strašna pošast, saj je

sestra sladkemu spanju. Poznal sem nekega gospoda, kateri je imenoval blede smrt najboljšo svojo prijateljico; (na stran) kajti le smrt ga je rešila jezične in jadrjive njegove žene. (Glasno.) Ljudmila, tudi mene smrt ne plaši, saj nisem šleva.

Ljudmila (ga za roko prime.) Hvala, moj Božidar, zdaj sem prepričana, da sva ena duša, ene misli! Torej Božidar, bodi najina smrt ena, kakor je eno najino življenje.

Strah (komično in srčno.) Takó naj bo Ljudmila, vse po tvoji volji.

Ljudmila. Še nekaj! Kdaj, kje in kako se boste vzdignili zedinjeni najini duši iz teme trpljenja v boljše življenje?

Strah (boječ.) Kdaj — kje — in kako. Ustreliti se, to ni nič, to preveč hrumi, v vodo skočiti, — to bo preveč vpitjá! ogelni sopar, ta preveč puhti.

Ljudmila (mu naglo v besedo seže.) Pomoček in sredstvo bodem že preskrbela jaz, predno se steče ena ura, sem pri tebi in rešena bodeva iz solzne te doline.

Strah. Pri meni? — čez eno uro že? Čemu taka sila? (na stran:) pozneje, veliko pozneje bilo bi ravno tako dobro, če ne boljše.

Ljudmila. Kakor sem rekla, bodi; na tihem kakor je bila najina ljubezen, bodi tudi najina smrt.

Strah. Da, da — na tihem — prav na tihem, da preveč govorjenja ne bo! — — — Moj Bog! uradnijska moja čast!

Šesti prizor.

Poprejšnja. Barbka.

Barbka. Pst! Pst! Sovražnik se bliža.

Ljudmila. Naj pride, kar sva sklenila zgodilo se bode. (Podaja Božidaruro roko.) Hvala, moj prijatelj, čez eno uro skleneva se za vekomaj! (odide.)

Barbka. Hitro, hitro, gospod Božidar, če vas gospá tukej najdejo, moram iz službe.

Strah (ves zmoten.) Da! za vekomaj! iz službe! — to so žalostni nasledki prenapete ljubezni. (Barbki.) Bog naj ti povrne, kar si mi storila! (na stran.) Škoda, da me ni iz hiše izpodila. (Glasno.) Bog te obvari, dobro dete, tudi midva se vidiva v večnosti. (Se zmoti in jo objame.) Lahko noč, hočem reči, da se zopet vidiva. (Otožen odide.)

Sedmi prizor.

Barbka (sama, gleda preplašno za njim.)

Kaj je govoril od večnosti? Meni se zdi, da je ljubezen ubogemu človeku pamet

zmešala! Da je le šel! — ravno so gospá v hišo stopili. Kako se mi smili ljubeznjiva gospica. Vse čutim ž njo, tudi meni je bilo tako pri sreč, ko so mi odpeljali dragega Franceta.

(Komično :)

O da bi vedno v cvetji bila
Ljubezni mlade dôba mila!

(Koseski.)

Gledišče se spremeni.

(Izba pri Božidarju, na eni strani odprto okno, na drugi pisarska miza z bukvami; zadej nekaj stolov.)

Osmi prizor.

Strah (klavern in počasi gredé.) Tukaj sem, (si briše čelo) in utrujen do smrti! (se ustraši.) Smrt! grozovitna beseda. — Takó mlad, tako zdrav, vesel, krepak, ljubi se mi še jesti in piti — in umreti! — (Jezno.) Umreti le zató, ker presilna ženska to želi! — Lahko in še sladko mi je bilo tragodije pisati, z merzlo kervjo — kakor marsikteri zdravnik v bolnici — sem jih gledal umirati po štiri, pet al tudi šest na enkrat, toda v življenji sam tragodijo igrati, to je peklensko grenko. (Se usede za mizo.) Kmali bode bila osodna ura; torej predno svet

zapustim brez vračevega pripomočka, moram vrediti pisanje, oporočiti poslednjo voljo in nama zložiti nagrobni napis. (Vzame pero in začne pisati, al kmali si briše čelo in vstane.) Ne! ne! ni mogoče! Prevroče mi je, soparica me zaduši; vse mi miglja pred očmi — in črke plešejo pogrebno „polko.“ (Gleda na uro.) Le še pol urice življenja, in minulo bode vse! — minulo vse! O, da pač ne bi bil izgovoril nesrečne besede, ki jo zaljubljeni ljudje vedno blebetajo! Da sem mogel biti tacega ohlapnega jezika! kolikokrat sem že slišal, da le neumnež govori, predno ga vpraša kdo! — Vender sem sam ravnal zoper resnični ljudski ta prigovor. — Al, ko ura pokaže le minuto čez prestrašno uro in Ljudmile tukej ne bo, smuk iz hiše, kakor ptiček iz kletke, kteremu se ponuja zlata prostost. Dolžan nisem daljše v smrtni britkosti čakati je, le Ljudmila bode kriva, če ne pride o pravem času. (Gleda na uro.) Le še 25 minut! (Na vrata nekdo trka, Božidar se ustraši.) Za Božjo voljo! kdo trka, kako mi tolče srce! — Gotovo je Ljudmila. (S tihim glasom.) Le noter! (trka močnejše.) Le noter!

Deveti prizor.

Poprejšnji. Ciprijan.

Ciprijan (spise pod pazduho.) Dober dan, gospod Strah! mislil sem, da vas ni domá, ker sem mogel dvakrat potrkati.

Strah (zdihne vesel, na stran:) Hvala Bogu uradnijski služabnik je! (Glasno:) No, Ciprijan, kaj je novega?

Ciprijan. Gospod tajnik se vam priporoča in, ker je bolehen, vas prosi, da vi, Gospod Strah, naglo rešite ta „akt“. Prošnja je silna in jutre mora iti iz pisarnice.

Strah (vzame vlogo, na stran:) Da, jutre bom jaz tudi že „ad akta!“ (Glasno:) Ljubi moj Ciprijan, novoletno darilo sem vam še dolžan! (Mu darilo daje.) Tukej imate starček, izpijte ga kozarec na srečno mojo zadnjo uro.

Ciprijan (se začudi.) Na srečno vašo zadnjo uro? — Kaj še, gospod Strah, al norce uganjate z menoj? Saj ste zdravi in živi ko riba.

Strah (zdihovaje.) Tudi najčvrstejša ribica se ujame na trnek. Čestokrat je piškav najlepši sad. Nobeden ne ve, kje ga čaka nesreča; o Ciprijan, vsi smo uboge umrljive stvari. Danes odzvoni meni, jutre tebi; danes vesel, jutre že mrtev! — danes rožica cveteča — jutre že veneča!

Ciprijan. To je pač res, al zdaj ni slišati o nobeni kugi, bodi ga Bog zahvaljen!

Strah (na stran:) Ljubezen je včasi taka kuga! — (Glasno:) Kar tiče te „akte“, ljubi moj starček, pridite jutre po-nje. (Na stran:) To in še drugega več bode rešeno. (Glasno:) Idite zdaj, Ciprijan, in izpijte ga kozarec na prihodnje čase (na stran:) na unem svetu.

Ciprijan. Takó je prav, to mi je všeč. Sedem služeb bode kmali razpisanih, med njimi bo gotovo ena — no, mi bomo že svoje storili — in srečo vam že naprej voščim. Bog vas živi, gospod Strah, še mnogo, mnogo let! (Odide.)

Deseti prizor.

Strah sam, (potem več glasov.)

Še mnogo, mnogo let, hahaha! ob pamet bom prišel, zdaj mi govori od dolzega življenja, zdaj ko življenje le še na minute štejem! (Gleda na uro.) Le še 5 minut! (Slišati je možko petje vesele popotnice, ki se v daljavi zgublja.) Kaj je to, al je parodija mojemu terpljenju? ali pa že meni pogrebna pesem? (Gleda skoz okno.) A, sokoli so! Vrli naši južni sokoli, ki grejo na Dóbrovo; veselili se bodo zunej pod milim Bogom, in jaz? — Kako se na zastavi v solnčni

svetlobi leskeče lepi njihov rek „na zdravje“, kakor da bi tudi mene hotel prijazno pozdravljati; — „na zdravje!“ — Ó mila zastava! zakaj nisi vezena z groznim rekom: „na smrt!“ (Zdihovaje.) Čvrsti mladenči, le idite in živite in veselite se in skakajte v telovadbi po zeleni trati, tukej je eden vaših tovaršev, ki bode pod njo kmali globoko počival. (Nekdo na vrata trka.) Ljudmila je, ni dvombe več! — naj bo, — (glasno in na videz vdan) le noter! —

Enajsti prizor.

Micika (z jerbascem v rokah.)

Micika. Dober dan, Gospod.

Strah (se oddahne.) Bog ga daj! (na stran:) Perica je, odleglo mi je.

Micika. Ne zamerite, gospod, če ne pridem o navadnem času; predvčeranjem sem doma pozabila vaša dva predsrajčnika, včeraj nisem mogla od doma, ker smo ravno žehto imeli, torej so me mati danes k vam poslali, da vam ji prinesem. (Ji položi na mizo.) Tukaj sta! kaj ne, da niste hudi?

Strah (proti volji.) Ó, kaj še, saj predsrajčnikov takó več ne potrebujem.

Micika. Kakó je to, saj ste jih vender zmirej nosili?

Strah. Na odhod se pripravljam.

Micika. Al res? Pa vender ne boste vekomaj v ptujini ostali?

Strah. Resnico si zadela. Vekomaj bom prebival v ptuji deželi.

Micika. Al je dalječ tje?

Strah (zdihovaje.) Neizmerno dalječ.

Micika. Bog vam daj srečen pot; in kedar nazaj pridete, priporočam se vam na novo, saj ste bili zmirej zadovoljni z našim pranjem. (Hoče iti.)

Strah. Čakaj, še nekaj imam govoriti s teboj!

Micika (se mu bliža.) Kaj bi radi?

Strah (na stran:) Ne vem, kaj bi rekel. (Glasno:) Kaj sem te že hotel vprašati? — — Zdaj se spomnim, kakó ti je imé?

Micika (se začudi.) Saj veste, dokler sem na svetu, Micika mi pravijo, kakó drugači?

Strah. Glej, toliko imam v glavi, da sem tvoje imé pozabil. Odkritosrčno mi povej, ljuba Micika, ali imaš ženina?

Micika. Kaj nek to izprašujete. (Sramožljivo.) Vender se tak gospod ne bodo ponižali —

Strah. O, bodi brez skrbi, al nekaj posebnega je, kar bi rad vedel. No, Micika, kakó je?

Micika (zdihovaje.) No, se ve da, z Janezom se že dolgo poznavava, al vojščak je in prav zal vojščak, pa oženiti se ne sme. — (Zaupljivo.) Ko dosluži, skrbela bova, da dobi tako

službo, da se vzameva; — kaj ne, da nama boste pomagali tudi vi?

Strah. To se bo že zgodilo. Al je tvoj ženin eden izmed tistih vojščakov, kateri so zaviti v belo, kosmato odejo, in pokriti z rudečo čepico, al je Mehikanec?

Micika. O, kaj še, „Meksikajner“ ni! domač soldat je, in že nekaj mescev prebiva na primorji jadranskem.

Strah. Al ga ljubiš iz vsega srca?

Micika. Janez mi je najljubši na svetu.

Strah. Ali res? to je lepó! In on te ravno tako ljubi, kaj ne?

Micika. Mislim dá. (Boječa.) Za Božjo voljo, al ste kaj zvedeli, da mi je morda nezvest, — al da ga na Laškem mrzlica trese?

Strah. O, kaj še, prav zdrav je, in tudi on te ljubi, kakor pravijo, takó, da bi rad za-te umerl.

Micika. O, še več.

Strah. Še več? ni mogoče? Ali pa to dobro veš?

Micika. Se ve da, več ko stokrat mi je to rekel.

Strah (slovesno.) Zdaj me poslušaj, Micika! Ako bi kdo hotel vajino ljubezen siloma ločiti, ali bi ga tudi prijela za besedo, da umrje s teboj?

Micika (zavzeta.) Nehajte, no; kaj nek govorite? Kako ste me ustrašili!

Strah. Vse je mogoče, in včasih se primeri na svetu, da se vesela igra spremeni v žalostno. In ko bi se to zgodilo, ali bi hotela umreti ž-njim?

Micika (smejaje.) Ne zamerite, gospod, al meni se zdi, da se vam pamet meša, presmešno je, kar pravite, in nikdar še nisem kaj takega slišala. Prepričana sem, da ni človeka, kateri bi umrl zavolj ljubezni, razun ko bi znorel. Srečno pot, gospod, in zdravi ostanite. (Odide.)

Dvanajsti prizor.

Strah (sam, v mislih.)

Zavolj ljubezni človek ne umrje, prav ima! — Kakor se mi zdi, ni neumno to dekle. Ljudmila bi se od priproste perice lahko učila filozofije, in si ta nauk za vse svoje žive dni zapomnila. (Gleda na uro.) Hvala Bogu! ura je pretekla, in Ljudmile ni. Gotovo si je kaj boljšega izmislila, in na novo se smem veseliti lepega sveta! (Gleda skoz okno.) Vsa narava je spremenjena, solnce sije kakor doslej ni nikdar sijalo, razcvetele so se nenadoma cvetlice, ki jih doslej nikoli nisem videl, očarano je vse, in srce mi vriska neizmerne radosti.

(Vzame klobuk in hoče iti.)

Trinajsti prizor.

Strah. Ljudmila.

Ljudmila (zavita v zagrinjalo.) Moj Božidar, tukej sem!

Strah (oplašen, na stran:) Gorje, zdaj je po meni, umreti moram, ni drugači. (Glasno:) Prav je, prav, mislil sem že, Ljudmila, da —

Ljudmila (mu v besedo seže.) Da sem se premislila? Bog vari, udala sva se osodi, in zgôdi se, kar nama je usojeno. — Ločiti naji hočejo, ali — smrt naji naj zedini, kaj ne, ljubi moj?

Strah (razmišljen.) Se ve da, če ni drugači!

Ljudmila. Slaven pesnik je nekdam rekel: „Najdraže blago ni življenje!“

Strah (razmišljen.) To je res, saj po smrti nam ni mar za to blago.

Ljudmila. Ali niste rekli, da je smrt sestra sladkemu spanju?

Strah. Njegova sestra je, toda le po pôli, kajti ne vemo ne, kedaj se spet zbudimo.

Ljudmila (sanjarsko.) Dolgo, dolgo bo to spanje!

Strah (jo hoče pregovarjati.) Zató morava vse na tanko še premisliti. Star prigovor pravi: „Bolje danes premisliti, kakor jutre žalovati!“; kajti po smrti ni več premislika.

Ljudmila. Jutre, — premisliti se? Božidar, ne umém vas.

Strah. Ljudmila, spomnite se svoje matere!

Ljudmila (žalostno.) Saj nimam matere. Ako bi imela mater, gotovo ne bi mogla z merzlim srcem darovati sreče edine svoje hčere praznim predsodkom.

Strah. Premislite Ljudmila, da boste ljudem v zobe prišli. — O, svet je hudoben!

Ljudmila. Kaj marava za ljudi, za svet — po smrti.

Strah. Prav imate, po smrti naj pravijo, kar hočejo. (sam za-se.) Vse je zastoj, noče odjenjati, resnica je je! O Cicero, ko učenec sem te že visoko spoštoval, čislaje zgovornost tvojo, o stoj mi zdaj na strani, da preslavno zmagam. (Glasno.) Če preudarjamo to reč prav za prav, kaže se iz moralnega in filozofičnega obzira, da junaški naji namen ni družega nič, kakor nizka slabost, nemurna plahota, ktera se ne spodobi krepkim dušam.

Ljudmila. Kaj slišim, Božidar, tako govori tisti, kateri je še pred eno uro hotel svoje življenje z veseljem dati za — mojo srečo?

Strah. Že Hamlet je rekel: „Veča srčnost je, nadležnosti svojega življenja prenašati, kakor s plahim samomorom končati si življenje.“ In kar je Hamlet rekel, in Shakespeare mislil, to ima gotovo trdno stalo. Poglejva v sveto pismo, in našla bodeva, da

je Jakob 7 let služil za lepo Rahelo. Mogočni vitez Ulis je potreboval še več časa, predno je razrušil Trojo. Poglejva zgodbe naših dni, in vidila bova, kako dolgo je bila zapuščena najina mati, mila Slovenija, in celo zapuščena od marsikterega svojih lastnih otrok, al vender niso ponehala srca zvestih sinov biti za njo, sčasom premagali bodo vrli domoljubi zadržke vse, vzdignili nepoznano mater na mesto, ktero se ji spodobi, in ji priborili to, kar ji gre. Glejte, Ljudmila, to je srčnost, potrpežljivost, to je slavna zmaga! To so junaške duše! — —

— Zatorej, Ljudmila, mislim, da tudi midva potrpežljivo prenašajva, kar nama osoda nalaga; današnji in prihodnji rod se bode zavzel nad najino srčnostjo in lepi najin izgled bode vsem na korist. In morebiti, draga Ljudmila, bo tudi nama še veselje kedaj smehljalo se, saj potrpežljivim in pravičnim vse na dobro izide. (Na stran.) Moja modrost je pri kraji, če to ne pomaga, potlej z Bogom, prekrasni svet.

Ljudmila (mrzla.) Druzega mi nimate povedati?

Strah. Druzega ne. (Za-se.) Rad bi še več vedel.

Ljudmila. Bog vas obvari! (Hoče iti.)

Strah (Jo nazaj drži.) Ljudmila, kaj hočete storiti, kaj imate v mislih?

Ljudmila. Sama hočem umreti, ker je vam

srce upálo. (Mu pokaže majhno sklenčico.) Le malo kapljic in kmali bodo potihnile vse bolečine, in osvobodena bodem zemeljskih okov — srčnih muk.

Strah (bere nadpis in zavpije:) St — strup! — Prestrašna beseda; Ljudmila od kod imate to grozonosno sklenčico?

Ljudmila. Že davno sem jo zapazila v materini shrambi; čemu je bila, ne vem. (Na vrata nekdo trka.) O Bog, nekdo pride, le hitro kozarec vode, vanjo strupa in spijva ga! (V kozarec, ki je na mizi stal, strese strup, izpije polovico, polovico pa ponudi Božidarju in se usede na stol pri mizi.) Storjeno je! —

Strah (pije, al le malo, in pade na stol pri oknu.) Ljudmila, storjeno je!

Ljudmila. Zdaj sva Ferdinand in Luíza.

Strah. Nič nama ne manjka, ko limonade! (Nekdo trka.) Pozabil sem, vrata zakleniti; še umirati ne morem v miru in pokoju.

Štirinajsti prizor.

Poprejšnja. Pismonos.

Pismonos. Ste vender domá, gospod Strah, pismo iz Beča. (Pogledovaje kozarec.) Pri malici ste, Bog žegnaj! (za-se.) In lepo družinjo ima, hahaha! (odide.)

Strah (otožen.) To imenuje malico in pravi „Bog žegnaj!“ Neizmerna ironija. (Obrne se k Ljudmili.) Ljudmila, al si še živa?

Ljudmila (s tihim glasom.) Rajska vrata se mi odpirajo, kmali me prijazno sprejmó.

Strah. Mene tudi.

Ljudmila. O, sladka je smrt iz ljubezni.

Strah (kislo drže se.) Neizrekljivo sladka.

Ljudmila. Hvala tebi, moj Božidar. Bog te obvari.

Strah (otožen.) Ljudmila! Le še eno, toda resno vprašanje! Blizo groba si, odkritosrčno mi povej, al je res, da sem bil jaz prva tvoja ljubezen?

Ljudmila. Božidar, nikdar me še nisi tega vprašal, čemu neki zadnjo uro? — Al dopolnjena ti bodi želja, in odpusti mi, kar bodeš slišal.

Strah (komično obupan.) Kaj bom neki moral slišati?!

Ljudmila. Tri mesce, predno se je začela najina ljubezen, je lep, mlad malar hodil mimo naše hiše, oziral se po meni in s pogledi mi naznanjal, da sem mu všeč; in tudi jaz, Božidar, nisem le pobešala oči — al kmali je zapustil naše mesto in šel v Rim, dalje učiti se svoje umetnije, — od tistih mal nisem nič več slišala o njem.

Strah. Ljudmila, tedej nisem bil prva tvoja lju-

bezen, zaljubljeno si spogledovala malarja!
 — Gorje! zakaj nisem tega popred zvedel;
 kačo sem živil v nedrih in junaško sem jo
 ljubil do smrti! Kako se mi bo smejal pre-
 sneti ta Coreggio, ko zvé, kaj se je zgo-
 dilo! Oh, oh! v glavi se mi vrti! Umiram!
 (se zgrudi na stol.)

Ljudmila (obrnivši se k Božidarju.) Božidar, zdaj
 me vender ne boš začel sovražiti, zdaj v
 smrti mi saj ne boš tega oponašal? Namesti
 odpuščenja — sovraštvo!

Strah. Molči hinavka, in vedi, kakor je bila
 neomejena moja ljubezen do tebe, kakor je
 bila velikanska moja bebarija umreti zavolj
 nje — ravno tako in še bolj te zdaj so-
 vražim, tebe in ves tvoj spol!

Ljudmila. Božidar, al si morda ti mene prvo ljubil,
 al sem jez bila edina in prva tvoja ljubezen?

Strah (naglo.) Nisi bila ne prva, ne edina moja
 ljubica; al jaz sem moški in to je vse kaj
 družega. Predno sem tebe poznal, mi je
 važna bila skoraj polovica pratike, pa pa-
 metne so bile te deklice in nikoli nobeni
 ni bilo v misli umreti iz ljubezni. Gorjé, da
 sem mogel darovati življenje hinavki, ktero
 sem više cenil ko rajskega angelja.

Ljudmila (jokaje.) Božidar, preostro me sodiš,
 to je vender od sile.

Strah (je bral med tem pismo, in zavpije :) Še tega

se je manjkalo! zdaj mi stric iz Beča piše, da bodem tje prestavljen s 600 gold. plačila. Pogubljen sem, na hip me bodo iz službe odpravili, ko zvedó da sem se ustrupil. (Obraz si pokrije z rokama.) O, kaj sem storil, Bog in cesar sta edina gospoda mojega življenja, dvojin hudodelec sem, ker sem razžalil obá! (Vstane.) Ljudmila, le ti, hinavka, si mene v nesrečo pripravila, ti si mi pokončala ljubezen, življenje in cesarsko službo. Nesrečna ura, v kateri — v kateri — kakó se mi v glavi vrti, zdaj je po meni, zdaj, zdaj bom umrl — — (pade na stol.)

Ljudmila (pojemaje.) Da sem tacemu človeku izročila najžlahtnejša čutila svojega srca, da sem njemu darovala celó mlado svoje življenje, njemu, kateri je že popred druge dekleta slavil v svojih pesmih. (Vstane in se obrne k Božidaru.) Neusmiljeni trdosrčnik, ti, tudi moja ljubezen je bila neomejena, al neomejeno je zdaj tudi moje kesanje! — Moči me zapuščajó — — smrt se mi bliža — — (Pade na stol — kratek oddih.)

Petnajsti prizor.

Poprejšnja. Bogdan-ova. Barbka.

Bogdan-ova (zunaj.) Kje je moja hči, kje je predraga moja Ljudmila?

Barbka (tudi zunaj.) Če je le še živa!

Ljudmila. Mati so prišli! Prezgodaj so sprejeli moj slóvesni list. Božidar, kaj nama je storiti.

Strah. Kača, pusti me saj mirno umreti; le počasi morí ta strup.

Barbka (odpira vrata.) Tukaj-sèm, gospa, lé-tu stanuje gospod Božidar.

Bogdan-ova (v izbo stopivši.) Da bi se dalo še pomagati! (Zagleda Ljudmilo pa Božidara.) Ljudmila! Božidar! — o Barbka, prepozno sve prišli! (Skorej omaga.)

Barbka (zagledavši sklenčico.) Ustrupila sta se!

Bogdan-ova. Ustrupila! — — hitro po zdravnika, tukej je do zadnjega izdihljeja mogoče pomagati.

Barbka. Ó, nesreča nikoli ne počiva! (odteče.)

Šestnajsti prizor.

Poprejšnji, — brez Barbke.

Bogdan-ova. Bog se me usmili, bolj nesrečne matere ni! strto je tudi moje življenje!

Ljudmila (s tihim glasom.) Ne zamerite mati, al presrečno sem ljubila Božidara, in vi ste nama bili nasproti, hoteli ste, da bi družega —

Strah. Neusmiljena mati, veselite se svojega dela.

Bogdan-ovu (plane k Ljudmili.) Hvala Bogu, še si živa, o kaj si storila, saj sem te le z Božidarom hotela zaročiti, skušala sem pesnika, če ni njegova ljubezen do tebe le minljiv občutek; nenadoma sem vaji hotela razveseliti s privoljenjem v zakonsko zavezo.

Ljudmila (se na pol vzdigne.) Kaj pravite mati al je mogoče!

Strah (ravno takó.) Tedaj sva se zastonj ustrupila?

Bogdan-ova (se obrne k Božidaru.) Tudi Božidar še živi, upanja še ne zgubim; Barbka bo zdaj zdaj tukej z zdravnikom. O, Ljudmila, povej, od kod si dobila prestrašni strup?

Ljudmila (ji daje sklenčico.) Iz vaše shrambe, tukej je.

Bogdan-ova (jemaje strup.) Kaj, kaj praviš? (med smehom in jokom) to je bil vajini strup?

Ljudmila in *Strah* (zdihovaje.) To je bil najini strup.

Bogdan-ova. Po tem takem vama ni treba zdravnika, saj tudi jaz sem danes srknila požirek tega strupa.

Ljudmila. Tudi vi, mati?

Bogdan-ova. Se ve da, to je že davno bilo moje zdravilo za želodec, in nalašč sem zapisala na sklenčico grozovitno besedo: strup, da bi jo takó obvarovala Barbkine sladkosnednosti.

Ljudmila (vstane vesela.) Zdravilo je to?

Strah (izpije kozarec.) Tedaj se nisva ustrupila?

Bogdan-ova. Le v svoji domišljiji.

Sedemnajsti prizor.

Poprejšnji. Barbka (prileti brez sape.)

Barbka. Že pridejo, že pridejo!

Vsi. Kdo?

Barbka. Zdravniki, v naglici sem jih le šest dobila. Vseh šest bo kmali tukaj, če le prepozno ne pridejo. (Zagleda Ljudmilo in Božidara.) Kaj pa je to?

Bogdan-ova. Zakaj nisi rajše sklicala vse vraške šole. Zdaj le hiti gospodom naproti in jih vrni, da sem ne pridejo. Zmotili smo se.

Barbka. Zmotili? — O, pomote so navajeni zdravniki in radi mi bodo verjeli. (Odide.)

Bogdan-ova (stopi med Ljudmilo in Božidara in jima daje sklenčico.) Hranite ta strup, ki se vama je skazal tako koristen in zdravilen, da vama je tako naglo pomagal do sreče.

Strah. V prihodnjih „Novicah“ bom oznanjal presrečno zahvalo, iznajdecu predrážega tega zdravila in vesel in hvaležen z Marquis Poza-m izkliknem:

„O, kraljica! lepo je življenje!“

(Objame Ljudmilo, ktera mu smehljaje se rokó podá.)

Kazališče se zagrne.

Natisnil Jožef Blaznik.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS

00000383301

